

Joan Fuster: València en la integració de Catalunya

[Publicat originàriament en La Nostra Revista (Mèxic), núm. 52-53 (abril-maig 1950), p. 136-137]

Llegint alguns articles publicats darrerament a les revistes catalanes de l'exili, em preguntava si no haurà arribat ja l'hora del pessimisme. Sembla, en efecte, que es desvetlla en molts esperits una certa inquietud revisionista, una preocupació desconfiada sobre el destí del catalanisme. I m'apresse a dir-vos que això, el pessimisme, és una de les poques coses que poden induir-nos a ésser optimistes, ara. Vegeu. No el descoratjament, però sí una mica de desil·lusió, hi ha en el fons d'aquella actitud: la desil·lusió, al capdavant, suposa major vidència, haver descobert, per fi, una cara, una altra de la realitat, abans entelada, negligida o deformada. La guerra del 36, i el que l'ha substituïda, han posat en crisi –en canvi-- una pila d'idees, de conductes, de passions: hi ha posat, concretament, el catalanisme, que és alhora ideal, conducta i passió. I sort que ha estat així! Aquests anys de silenci, si hom aconsegueix defugir la fàcil, la fràgil inclinació i l'enyorança, la recaiguda en l'Elegia, poden convertir-se en avinentesa d'exercicis espirituals: disciplina i deixuplina, escola de propòsits, de preparació, de reparacions. És el moment de tornar a veure en el catalanisme, més que no pas una política – això que a la península ibèrica sol anomenar-se política--, una moral: vull dir, un esforç i no un escàndol, una creixença total i no solament uns guanys sobre el paper, una ambició de plenitud definitiva i no aquell dispersar-se pels camins enlluernadors. Definiu el pessimisme com a tensa gana de rectificar, i encertareu. Fet i fet, el balanç del mig segle que estem salvant, ¿no ens convida, o millor: no ens empeny a les rectificacions?

Que cadascú ho conteste a la seua manera. Jo he pensat moltes vegades –i aquest és un dels casos que poden adduir-se— en la bella lliçó que seria, per exemple, un testimoniatge valencià.

Una veu valenciana que s'alçàs a judicar el catalanisme de la preguerra, almenys en un dels seus aspectes. El simple fet que aquesta veu existesca o pugua existir –les paraules meues en són una prova— hauria de bastar com a punt de meditació. Significa, si més no, que en l'expedient d'aquell catalanisme anem a consignar una acusació desoladora: la seua incompletitud nacional, la seua insuficiència. Clar és que l'acusació ha de fer-se, també, en el sentit contrari: els valencians tampoc no estem nets de culpa. Però açò és una altra història que avui no vull contar. La maduresa del nostre recobrament nacional exigia una consciència perfecta dels seus objectius i la gravitació incessant d'aquests objectius sobre totes les seues empreses i totes les seues realitzacions. Mirant cap a València, mirant cap a Mallorca, mirant cap a les terres de la Catalunya sotmesa a França: ¿pot assegurar-se que el catalanisme haja anat més enllà de la retòrica, de les declaracions ocasionals, dels gestos que no comprometen?

Els objectius apareixien boirosos, i llur presència en empreses i realitzacions, migrada. Repasseu els textos clàssics del catalanisme doctrinal: quan de regionalista esdevé nacionalista, hi trobem, sí, que el concepte de Catalunya va arrodonint-se, va superant els límits i les confusions en què el deixà la Decadència, i Mallorca, el País Valencià i el Rosselló hi són inclosos. Però us adonareu de seguida que ho són per pura fórmula, per imperatiu dialèctic, o potser amb un secret, desesperat convenciment de la ineficàcia de la inclusió. Catalunya, la Gran Catalunya, era un somni, i com a somni feia bé en determinades circumstàncies i calia prescindir-ne en altres.

Les conseqüències –mediates-- d'aquesta inconseqüència, per al mateix catalanisme, han estat doloroses, baldament la majoria dels catalanistes no hagen sabut sentir-les: insensibilitat que ens posa en guàrdia front a ells. Les immediates constitueixen una llarga sèrie d'absurds angoixadors. N'hi ha prou amb fullejar una història de Catalunya, amb consultar els programes polítics de qualsevol tendència. La història de València no era història de Catalunya més que marginalment: tema d'apèndix. València no existia, així: no existia, per als programes d'acció política. Hom especulava sobre les característiques nacionals de Catalunya, i els valencians no ens hi reconeixíem. Quan vegeu un recull de folklore català, no cuideu de trobar-hi el de la regió valenciana. I qui diu València, diu Mallorca o el Rosselló. Només en literatura se'ns admet un pla d'igualtat: als mallorquins, per Llull i pels moderns magnífics; als valencians, per la nostra excelsa aportació clàssica. Quant a la llengua, si no hagués estat pel preciós instint nacional de Pompeu Fabra –tot i les concessions que li calgué fer al normalisme barceloní--, mallorquins i valencians viuríem en l'alcoverisme més desballestat. I açò s'ha de qualificar com acabe de ferho: d'insuficiència, d'incompletitud. Altrament, el catalanisme, que a la Catalunya estricta tenia vigor i mitjans, no procurà que en participàssem. Tot va reduir-se a aquella "càlida buidor", de què parlà una vegada Nicolau d'Olwer: pirotècnia de tòpics, discursos i escrits inoperants.

El catalanisme ha arrossegat durant força temps els seus orígens romàntics: no ha assolit alliberar-se'n del tot. La idea de nació, que forma el seu nucli, ha variat: ha estat naturalista o culturalista; però el sentiment nacional que restaurava duia, mai extingís, elements historicistes. I la història és, no ho dubteu, un cove pintoresc d'on una persona relativament enginyosa pot traure arguments en defensa d'allò que li plaga: els valencians, en particular, l'han aprofitada per combatre l'absorció, l'assimilisme del moviment catalanitzador a penes insinuat; i els catalanistes, en política, han respectat les nostres pruibes particularistes. Heus ací que València ha tingut una organització estatal i té un nom –i això és història– distints dels de Catalunya.

Prendre seriosament aquestes consideracions fou tant com aixecar una barrera a l'expansió del catalanisme, tallar la seua reeixida al País Valencià. D'una banda, doncs, el particularisme dels valencians; de l'altra, la miopia, el particularisme –també; és el mot escaient-- dels catalanistes del Principat. A uns i altres mancà la comprensió i la voluntat de la urgent unitat de Catalunya en el grau radical que demanava la conjuntura política.

Mentre el problema de València no serà considerat pels catalans estrictes com un problema llur, i com un problema rigorosament nacional –des dels punts de mira econòmic, polític i cultural--, el catalanisme no deixarà d'ésser un moviment fracassat en potència.

Potser siga aquesta una afirmació massa absoluta. Tanmateix, la situació actual del País Valencià i l'experiència –lamentable-- de la seua Renaixença, mostren les dimensions possibles de la fallida. Gràcies a Déu, sempre hi ha hagut –i avui els hi ha més que mai-- a València propugnadors del fet antidiferencial –ampre aquesta expressió, tan aguda, al filòleg Moll-- entre ella, Mallorca i el Principat; però el procés de castellanització, que ací no conegué cap atur, s'accelera en els darrers temps a un ritme espantós. Perllongar el desinterès del catalanisme per València equivaldria a convertir en irreparable una desgràcia essencial –i no escric essencial per amena afició a l'adjectiu. Si els intents que hi fem els escassos catalanistes valencians no troben al Principat més que un ressò platònic, de cortesa simpatia, la reintegració nacional de Catalunya seguirà frustrada, seguirà frustrant-se dia a dia. Sense remei. I tinguem en compte que no es tracta únicament de la pèrdua material, tremenda, d'un territori i d'uns milers de connacionals que es desnacionalitzen. Hi ha, a més, en perill, quelcom que afecta al Cos místic de la Pàtria: una fina tradició, una deu de possibilitats, el matís jocund i elegant de la cultura catalana.